

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV SYD RAPPORT 2007:18

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING 2006

MaxLab

Lämningar från sten-, brons- och järnålder

Skåne, Lund, Östra Torn 29:1, RAÄ 176 och 177, Lunds kommun

Dnr 422-498-2006

Sven Hellerström

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Syd

Odlarevägen 5,

226 60 Lund

Tel. 046-32 95 00

Fax 046-32 95 39

www.raa.se/uv

© 2007 Riksantikvarieämbetet

UV Syd Rapport 2007:18

ISSN 1104-7526

Kart- och ritmaterial Henrik Pihl

Layout Anita Esping Bodén

Tryck/Utskrift UV Syd, Lund, 2007

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3

Innehåll

Inledning	5
Antikvarisk bakgrund	5
Syfte och metod	7
Resultat	7
Område 9	7
Område 10	8
Tabell 1. ¹⁴C-resultat	10
Utvärdering	10
Förslag till åtgärder	10
Referenser	11
Administrativa uppgifter	11

Fig. 1. Utsnitt ur GSD-Röda kartan, Skåne län, med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:250 000.

MaxLab

Lämningar från sten-, brons- och järnålder

Sven Hellerström

Inledning

Under perioden 5–19 oktober 2006 utförde RAÄ UV Syd en arkeologisk förundersökning av utbyggnadsområde 219 Maxlab (Östra Torn 29:1) öster om Lund (fig. 1). Enligt framtida planer skall Lunds universitet använda platsen för att bygga ett nytt Maxlab. Vid föregående utredning hade här konstaterats förhistoriska boplatslämningar inom framför allt två ytor (Lagergren-Olsson 2005). För kostnaderna svarade Lunds kommun.

Antikvarisk bakgrund

Markerna nordost om Lund har på senare år varit föremål för omfattande utbyggnad. Det gäller såväl bostäder som industrimark. I samband härmed har ett antal arkeologiska utredningar och förundersökningar utförts samt även en slutundersökning utförts (Ericson 2000; Ericson, Månsson & Serlander 2000; Månsson 2000; Olsson 2000; Ericson 2004; Lagergren-Olsson 2005; Runcis 2005). Resultaten så här långt visar att området utnyttjats från tidigneolitikum fram till någon gång under folkvandringstid.

På Brunnshögsområdet, sydväst om Maxlab har lämningar från tidig- och mellanneolitikum framkommit. Mycket tyder på att området tidigt utnyttjats för offeraktiviteter och vid övergången mellan MN A och B har en pallissadanläggning anlagts. Dylka anläggningar tolkas som centralplatser, men deras funktion är ännu inte helt klarlagd.

Perioderna senneolitikum och äldre bronsålder tycks vara svagt representerade i området, medan lämningar från yngre brons- och äldre järnålder finns klart belagda, bl.a. sydväst om det nu aktuella exploateringsområdet. Redan under yngre järnålder tycks området ha varit en perifer del till de platser som sedan kom att bli de medeltida byarna Östra Torn och Odarslöv.

Platsen utgörs idag av åkermark som domineras av styva leror. Terrängen är relativt kuperad och i nordost har en numera utdikad bäck funnits. Marknamnet "Holhögarna" finns på en karta från 1814, vilket indikerar att det kan ha funnits gravhögar som bortodlats inom området. I samband med utredningen framkom stolphål, gropar, härdar, lager och en stenpackning. Den senare tolkades som antingen en grav eller nedgrävd odlingssten. Utifrån anläggningstätheten valdes två områden, benämnda 9 och 10, ut som fornlämningsområden (fig. 2).

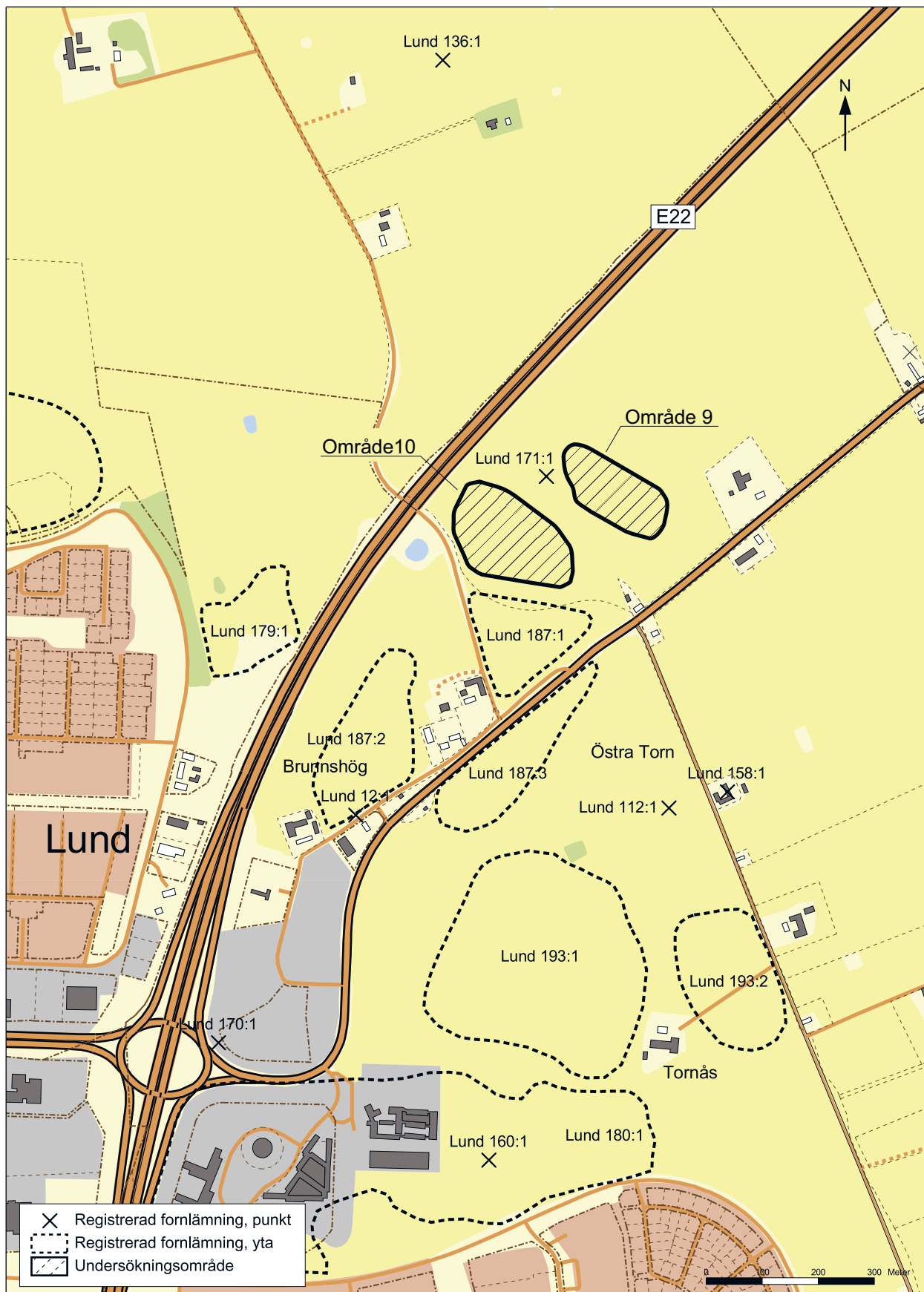

Fig. 2. Utsnitt ur GSD-Ekonomiska kartan, blad 2C 6h, med exploateringsområdet och registrerade fornlämningar. Skala 1:10 000.

Syfte och metod

Förundersökningens syfte var att klargöra fornlämningarnas bevarandestatus, utbredning, innehåll, dateringar, och vetenskapliga potential. Resultatet skulle visa på fornlämningarnas vetenskapliga potential för att en bedömning om eventuell slutundersökning eller bevarande kunde fordras.

Fältarbetet genomfördes som matjordavbaning med bandburen grävmaskin av ett antal ytor. Anläggningar och lager dokumenterades med totalstation och ett urval av anläggningarna undersöktes med spade eller grävsked. I lagren grävdes provrutor. Som övergripande dokumentations- och bearbetningssystem har Intrasis använts.

Resultat

Område 9

Sex schakt med en yta av ca 2300 m² banades av inom delområde 9 som var ca 18 000 m² stort (fig. 3). Sammanlagt 15 gropar, 14 stolphål, 2 härdar och ett kulturlager dokumenterades. Av dessa undersöktes 12 stolphål, 11 gropar, 1 härd, en förmodad stenpackning och en provruta i kulturlagret. Förutsättningarna utifrån utredningen var att förhistoriska huslämningar skulle kunna påträffas samt en tidig-neolitisk boplatz. Dessa infriades så till vida att flertalet gropar och

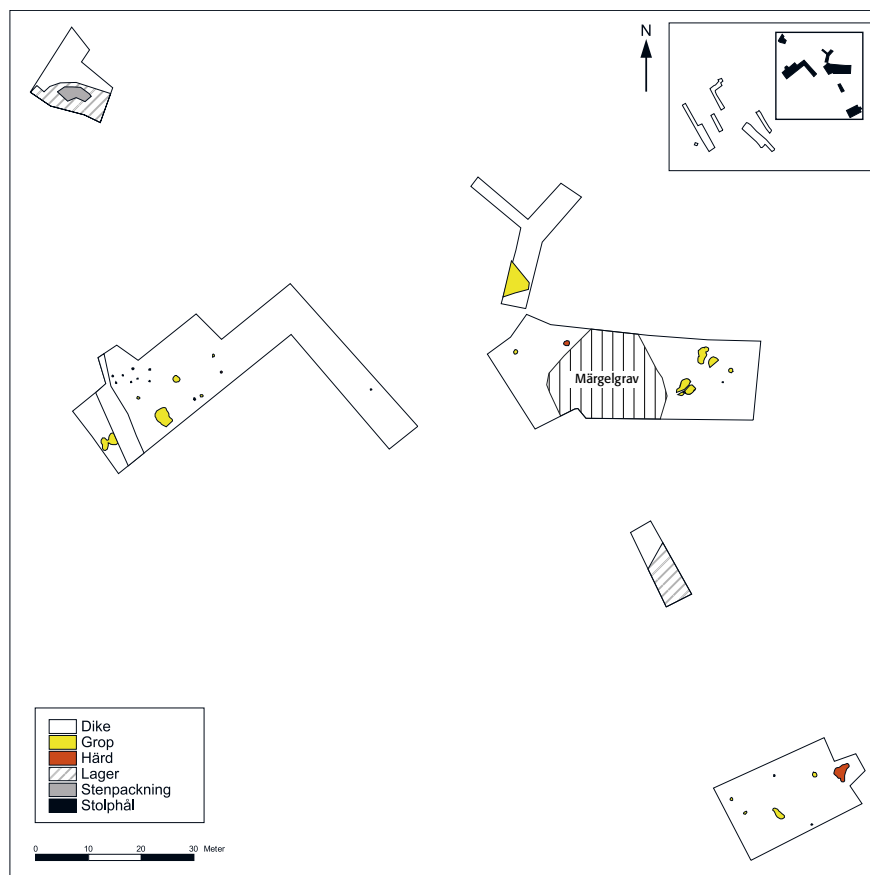

Fig. 3. Schakt och anläggningsöversikt område 9.

kulturlagret innehöll tidigneolitisk keramik samt att ett något asymmetriskt stolphus kunde konstateras.

Trattbägrekeramik påträffades således över större delen av området 9, allt ifrån A1379 i väster till A1258 och A1533 samt kulturlagret i öster. Keramiken i den förstnämnda anläggningen är oornrad, medan en del av övrig keramik är ornerad. Förekommande dekorelement utgörs främst av vågräta snörintryck under mynningen, men en skärva kan ha grupperingar av lodräta snörintryck. Osäkerheten gäller då skärvan dels är vittrad, dels då fragmentets placering på kärlet inte går att avgöra med säkerhet. En mynningsskärva har lodräta intryck eller fåror, en har omvikt mynningskant och en har fingerintryck på mynningskanten. Framför allt de sistnämnda skärvorna pekar på en datering till TN I. Även snörintryck och lodräta intryck/fåror förekommer under denna period. Däremot finns möjligheten att den oornrade keramiken i A1379 kan tillhöra en senare period. Det samlade intrycket är ändå att det rör sig om ett enhetligt material, eftersom inga dekorerade bukskärvor kunde beläggas. Keramiken uppvisar också en relativt stor variation, från grövre förråds- eller matlagingskäril till vad som förmodligen varit finare dryckeskäril. Nämnas bör t.ex. en välbränd snörornerad mynning med 4 mm tjocklek.

Flinta förekom relativt sparsamt över större delen av området. Ingen djupare analys har gjorts, utan här kan bara konstateras att några skivknivar, skivskrapor och ett slipat yxfragment finns i materialet. Yxfragmentet är för litet för att kunna se vilken yxtyp det varit frågan om.

Om groparna med tidigneolitisk keramik också är grävda under denna period, gick inte att säkerställa. Något yngre material kunde inte konstateras, men det kan inte uteslutas att de grävts vid senare tillfälle. Kulturlagret, som var mellan 15 och 22 centimeter tjockt, avgränsades inte vid förundersökningen, men då det inte syntes i utredningsschakten bredvid kan ytan uppskattas till ca 300 m².

En anläggning på området utmärker sig både vad gäller utformning och innehåll. Redan på utredningen uppmärksammades anläggningen då det låg stora keramikskärvor i ytan. På förundersökningen visade det sig vara en mycket grund grop med tillika svag färgning på fyllningen som innehöll större delarna av ett mer eller mindre cylindriskt käril (A1574, F32). Sannolikt har ett helt käril deponerats på platsen. Kärlets form och utseende ligger till grund för en trolig datering till senneolitikum eller äldsta bronsålder.

I områdets västra del, på ett krönläge, påträffades sju stolphål som bildade grunden till ett stolphus (fig. 4). Stolpsättningen bildar långt ifrån något stilenligt hus, men antyder ändå ett öst-västliggande treskeppigt hus. Rent typologiskt går det inte att ge det annat än en mycket ungefärlig datering till järnålder. Från ett av stolphålen, som var bränt, togs ett makroprov varifrån ett bränt sädeskorn kunde tillvaratas. ¹⁴C-analysen på sädeskornet gav en datering till senaste delen av romersk järnålder eller folkvandringstid (tab. 1, Ua-28186).

Den på utredningen anträffade stenpackningen kunde avfärdas som naturligt förekommande sten blandad med utplöjda hårdrester.

Område 10

Inom det ca 27 000 m² stora delområdet banades sex ytor av med en sammanlagd yta på ca 3200 m² (fig. 5). Härmed kunde 29 gropar, 19 hårdar, 5 stolphål och tre lager dokumenteras. Av anläggningarna un-

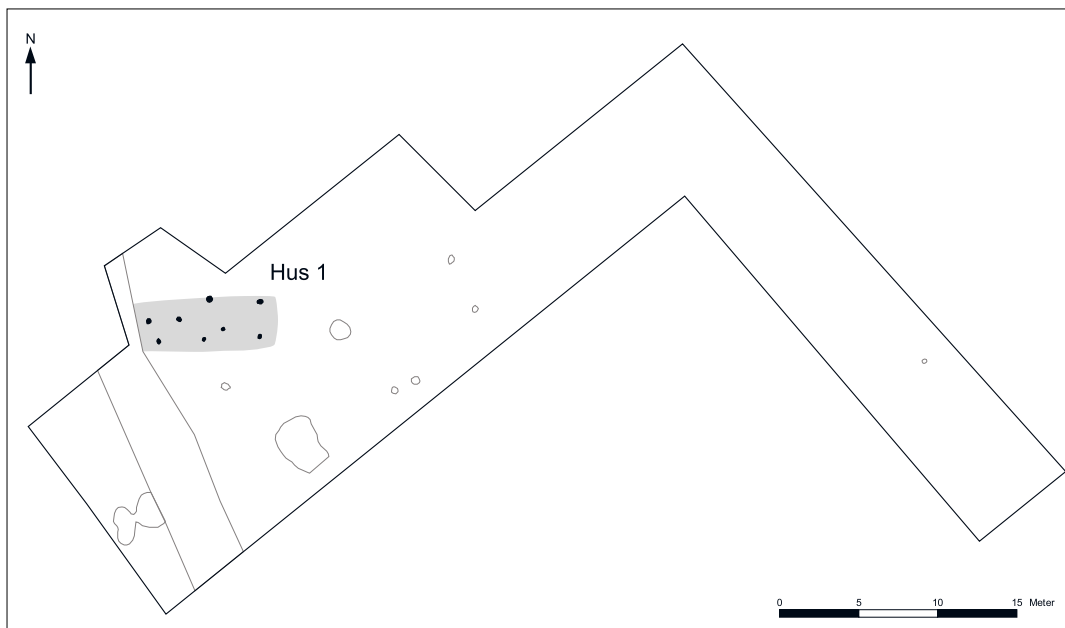

Fig. 4. Huslämning område 9.

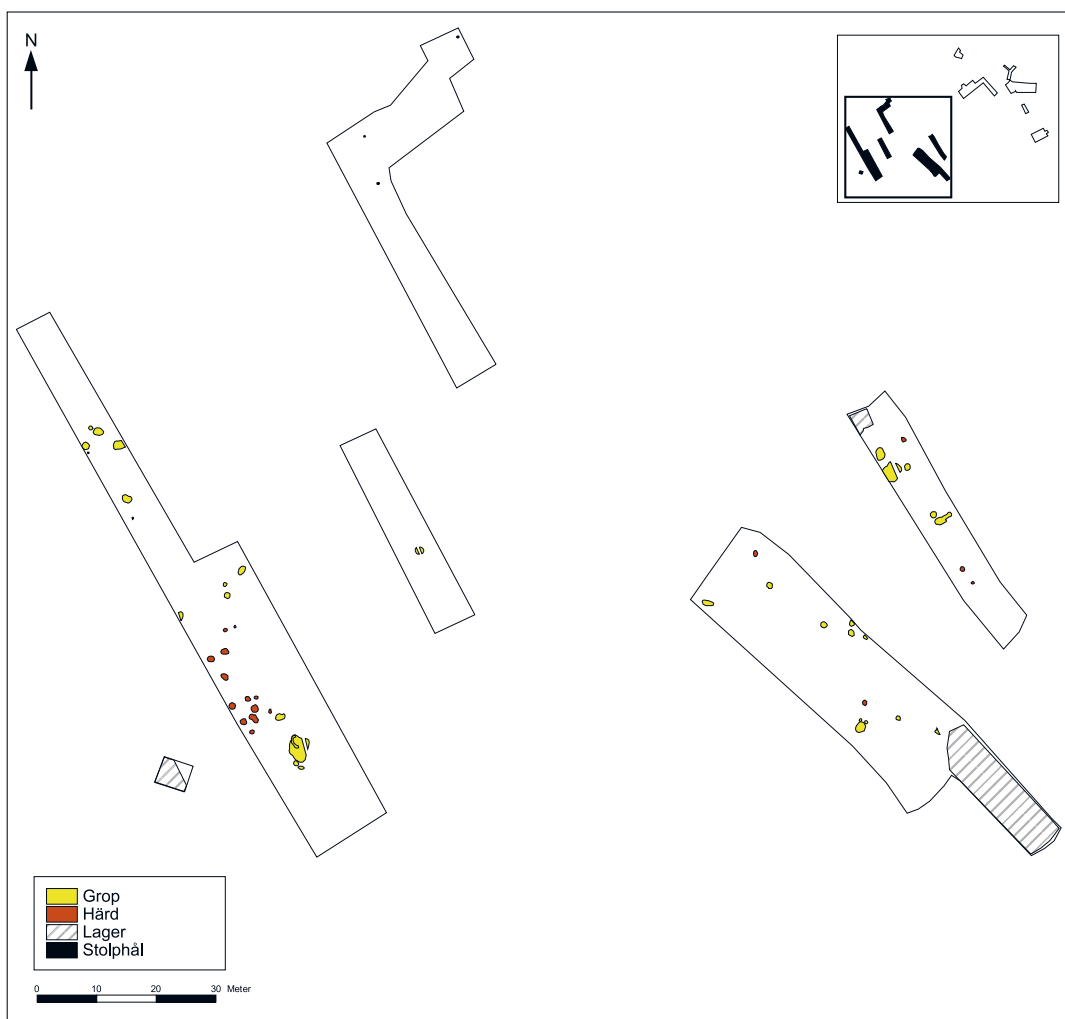

Fig. 5. Schakt och anläggningsöversikt område 10.

dersöktes 20 stycken. Lagren visade sig i två fall vara försumpningslager utan kulturpåverkan, medan det tredje var ett äldre matjordsskikt med recenta fynd.

Anläggningarna var relativt spridda och innehöll endast ett fåtal fynd i form av keramik, flinta, bränd lera samt brända och obrända ben. Djupet varierade mellan några få cm till drygt 80 cm, med flertalet kring ca 25 cm. Keramiken är vittrad och av allmän förhistorisk karaktär. Träkolsprover insamlades från två härdar och en grop och skickades för ^{14}C -analys (tab. 1). Inget av de tre proverna är samtida, utan istället kan de sägas avlösa varandra. Grovt räknat spänner de över yngre bronsålder och förromersk järnålder.

Utvärdering

Den allmänna bilden som ges av hela exploateringsområdet är att det utnyttjats extensivt från senneolitikum och fram till början av yngre järnålder. Eventuellt rör det sig också om boplatznära aktiviteter i anslutning till den boplatz från äldre järnålder som förundersökts sydväst om området.

Under tidigneolitikums inledningsfas har platsen däremot varit föremål för mer omfattande bosättning, vilket bl.a. avspeglas i kulturlagerförekomsten. Huruvida de gropar där det påträffades tidigneolitisk keramik också är från perioden eller om de är senare, är osäkert. Keramikens spridning över området visar ändå på att relativt stora ytor tagits i anspråk. Även om inga huslämningar kunde beläggas, har dessa sannolikt funnits i nära anslutning till kulturlagret. Detsamma kan sägas om gravar, då tidigneolitiska flatmarksgravar, i den mån de uppmärksammas, har ett nära rumsligt samband med boplatzen.

De tidigneolitiska lämningarna inom exploateringsområdet är av stort intresse då dessa är de första kända spåren efter mänsklig aktivitet i det jordbrukslandskap som allt sedan dess vuxit fram. Inför fortsatta undersökningar i Brunnshögsområdet, med tidig- och mellanneolitiska lämningar, finns därför möjligheten att följa de tidiga jordbrukarnas utnyttjande av landskapet.

Förslag till åtgärder

I den sydöstra delen av exploateringsområdet framkom lämningar från tidigneolitikum som bedöms vara av sådan art att de bör bli föremål för slutundersökning om de inte kan undantas exploatering. Uppskattningsvis rör det sig om ett ca 10 000 m² stort område som rymmer tidigneolitiska anläggningar, kulturlager och fyndmaterial.

Lämningarna från övriga perioder kan anses för allt för vaga och innehållslösa för att besitta någon större vetenskaplig potential.

Tabell 1. ^{14}C -resultat

Labnummer	prov	$\delta^{13}\text{C} \text{ ‰ PDB}$	^{14}C ålder BP
Ua-28183	PK 1809	-26	2 770 ± 40
Ua-28184	PK 1845	-24	2 530 ± 30
Ua-28185	PK 1893	-27,5	2 210 ± 40
Ua-28186	PK 1973	-22,3	1 635 ± 25

Referenser

- Ericson, T. 2000. Arkeologisk utredning. Utmarksvägen. Skåne Lunds stad, Utmarksvägen område 1–3. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport* 2000:54.
- 2004. Arkeologisk slutundersökning. Lundalänken, Brunnshög. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport* 2004:27.
- Ericson, T., Månsson, S. & Serlander, D. 2000. Arkeologisk förundersökning. Brunnshög. Boplatslämningar från neolitikum, brons- och järnålder samt centralplats från mellanneolitikum. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport* 2000:88.
- Lagergren-Olsson, A. 2005. Förhistoriska boplatslämningar på Östra Torn 29:1. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport* 2005:24.
- Månsson, S. 2000. Arkeologisk förundersökning. Brons- och järnålder vid Utmarksvägen. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport* 2000:100.
- Olsson, M. 2000. Arkeologisk utredning och undersökning. Två bopättningar vid en bäck. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport* 2000:62.
- Runcis, J. 2005. Arkeologisk utredning 2005. 129 Östra Torn IV. Boplatslämningar och en förmodad grav. *RAÄ UV Syd Rapport* 2005:27.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 422-498-2006
Länsstyrelsens dnr och datum för beslutet: 431-2906-06, 2006-06-20.
Projektnummer: 1420583
Intrasisnummer: 2006:032
Undersökningstid: 5–19 oktober 2006.
Projektgrupp: Tyra Ericson och Sven Hellerström.
Underkonsulter: Hyrman (arbetsbod). Sydschakt (grävmaskin). Ulf Strucke, RAÄ UV Mitt (vedartsanalys). Göran Possnert, Ångströmlaboratoriet Uppsala Universitet (14C-analys).
Exploateringsyta: 45 000 m².
Undersökt yta: 5500 m².
Läge: Ekonomiska kartan, blad 2C 6h.
Koordinatsystem: Lunds lokala.
Koordinater för undersökningsytans sydvästra hörn: x 6180195
y 1338264.
Höjdsystem: Lunds lokala.
Dokumentationshandlingar som förvaras i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), RAÄ, Stockholm: 5 profilritningar i skala 1:20.
Fynd: Fnr 1–40, inlämnas till Lunds Universitets Historiska Museum (LUHM 31601).

UV Syds rapportserie 2007

1. Huseby, Skatelövs sn. Småland FU
Bengt Söderberg
2. Utredning i Örja kyrkby. FU
Katalin Schmidt Sabo
3. Vägdragning i Södra Vallåkra. Kvistofta sn. FU
Katalin Schmidt Sabo
4. Asmundtorp 29:3. FU
Tyra Ericson
5. Oxie 54:6. FU
Thomas Andersson
6. Saxtorp 6:51 och 6:53. AU
Sven Hellerström
7. Utbyggnadsområde 125, Linero III. St. Råby sn. FU
Tyra Ericson
8. Boplatslämningar och gravar i Gröstorps. Järrestads sn. FU
Nathalie Becker
9. Väg E6 Trelleborg–Vellinge. Ett motorvägsbygge. FU
Bengt Jacobsson
10. En välbevarad äldre järnåldersgård i Uppåkraboplatsens omland. FU
Tyra Ericson
11. Utbyggnadsområde 129 Östra Torn IV. Lund FU
Tyra Ericson
12. Boplatslämningar i Borgeby. SU
Bengt Jacobsson
13. En medeltida tegelugn i Dalby. FU
Tyra Ericson
14. Tidigneolitikum vid Dalby. FU
Sven Hellerström
15. Utbyggnadsområde 130 Mårtens Fälad. Lund. FU
Tyra Ericson
16. Förstärkningsledning längs Österleden. Borgeby och Flädie socknar. FU
Thomas Andersson
17. Dalköpinge 6:15. AU
Anna Lagergren
18. MaxLab Lämningar från sten-, brons- och järnålder. Lund. FU
Sven Hellerström